

3. Договір між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 43. – С. 613.
4. Дробноход М. Україна в контексті проблем якісної освіти / М. Дробноход // Українознавство. – 2008. – № 2. – С. 288-297.
5. Калакура О. Я. Поляки в етнополітичних процесах на землях України у ХХ столітті: монографія / О. Я. Калакура. – К.: Знання України, 2007. – 508 с.
6. Корсак К. Педагогіка нового століття – шляхи розвитку й участі в побудові суспільства знань / К. Корсак // Вища освіта України – 2005. – № 3. – С. 21-26.
7. Корсак К. Реформи освіти у Польщі та Україні: уроки і перспективи // Освіта і виховання в Польщі і Україні (ХІХ–ХХ ст.): матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [упорядкув. і заг. ред. Є. Коваленко]. – Ніжин: НДПУ, 1998. – С. 3-6.
8. Моцок В. І. Сучасні українсько-польські міждержавні відносини: політичний аспект: автореф. дис. канд. політ. наук: 23.00.02. / В. І. Моцок. – Чернівці, 2002. – 20 с. – укр.
9. Павловський К. Трансформації вищої освіти в ХХІ столітті: польський погляд / К. Павловський. – К.: Навчально-методичний центр: Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні, 2005. – 230 с.

А н о т а ц і я

У статті розглядається проблема професійної освіти студентів педагогічних університетів. Проаналізовані виклики до освіти з боку ринкових і демократичних інновацій, специфіка освітніх інновацій в сучасному європейському просторі, проведений компаративний аналіз особливостей освітніх інновацій в різних освітніх системах (Україна - Польща), аналізуються національні пріоритети українських освітніх інновацій і їх значення для польської системи освіти, а також польський “освітній прорив” і його значення для українських освітніх інновацій.

Ключові слова: глобалізація, освітні інновації, європейський освітній простір, економізує освітнього пространства, освітня політика.

A n n o t a t i o n

This article deals with the problem of the professional education of the students who are studying at the Pedagogical University. Developed the theoretical basis of the integration of information space of Education of Ukraine into the European educational space, and identified concrete ways to take them into account in reforming education and building a knowledge society. Generalized European experience educational and informational policies and analyzes the main trends of its impact on the OSCE member countries, and personality. The practical significance of the results determined by the effectiveness of the proposed approach in thinking about education policy, its structural elements, the directions of its influence on the development of a knowledge society, knowledge-economy of the individual.

Keywords: globalization, educational innovations, the European educational space, economization of educational space, education policy.

Білик Н. І.

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛТАВСЬКОГО РЕГІОНУ

Розглянуті можливості розвитку інноваційного потенціалу педагогічних працівників Полтавського регіону та його реалізації.

Ключові слова: розвиток, інноваційний потенціал, регіон.

Нормативною базою інноваційної діяльності в галузі освіти є закони України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про наукову та науково-технічну діяльність”, “Про авторське право і суміжні права”, “Про науково-технічну

інформацію”, “Про наукову та науково-технічну експертизу”. Нормативну підтримку інноваційної педагогічної діяльності забезпечують положення “Про порядок здійснення інноваційної діяльності в системі освіти України” (наказ МОН України від 17 листопада 2000 р. № 522) [7] та “Про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад” (наказ МОН України від 20 січня 2002 р. № 114). Колегія Міністерства освіти і науки України своїм рішенням від 29 травня 2003 р. затвердила “Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності галузевого рівня у сфері освіти”, передбачивши прогнозування програм розвитку освіти й науки та конкретні заходи щодо реалізації зазначених напрямів.

У Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [10] (далі – Стратегія) підкреслено, що механізм визначення стратегічних пріоритетних напрямів науково-технічного та інноваційного розвитку відпрацьований на рівні проектів відповідних законів: “Про внесення змін до Закону України “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки”, “Про внесення змін до Закону України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”, “Про внесення змін до Закону України “Про інноваційну діяльність”. Їхній розгляд і якнайшвидше затвердження Верховною Радою України сприятимуть активізації в цьому напрямку діяльності наукових, освітніх, підприємницьких та інших суб’єктів інноваційної діяльності.

Для розбудови інтелектуально-орієнтованої економіки і формування знанневого суспільства Україна повинна мати ефективну науку світового рівня: високопродуктивних науковців, сучасне технологічне оснащення та інформаційне забезпечення їхньої праці, раціональну організацію науково-дослідних, дослідно-конструкторських розробок, розвинуту систему комерціалізації наукових результатів, інакше кажучи, науку з високим інноваційним потенціалом.

У Стратегії зазначено, що в Україні слабо розвинута система післядипломної освіти, вона не забезпечує згідно з вимогами інноваційного розвитку неперервне оновлення фахового рівня всіх працюючих членів суспільства. На підвищення рівня кваліфікації в Україні витрачається на порядок менше часу, ніж в інноваційно розвинутих суспільствах.

Однак, позиції України залишаються досить стабільними у галузі загальної освіченості населення. Саме ці позиції можуть бути посилені передусім за рахунок більш ефективної системи постійного підвищення кваліфікації – так званого “навчання протягом усього життя”. Інший аспект підвищення значень відповідних показників – використання за призначенням та освітою молодих фахівців, що приходять на ринок праці.

Виходячи з цього, Стратегія розглядає інноваційну діяльність і необхідні заходи щодо її розвитку з позицій наступних основних пріоритетів:

- адаптація інноваційної системи України до умов глобалізації та підвищення її конкурентоспроможності;
- переорієнтація системи продукування інновацій на ринковий попит і споживача;
- створення привабливих умов для творців інновацій, стимулювання інноваційної активності підприємництва;
- системний підхід в управлінні інноваційним розвитком, інформатизація суспільства.

Мета статті. Розглянути можливості розвитку інноваційного потенціалу педагогічних працівників Полтавського регіону та його реалізації.

У науковій літературі питання інноваційної діяльності в галузі освіти висвітлювали наступні науковці: З. Абасов, К. Баханов, Л. Буркова, Л. Ващенко, Л. Даниленко, І. Дичківська, І. Зязюн, О. Козлова, В. Кремень, Н. Кузьміна, В. Олійник, А. Підласий,

І. Підласий, С. Сисоєва та ін. На сьогоднішній день у педагогічній науці не існує єдиної точки зору щодо розуміння поняття “педагогічна інновація”. Воно розглядається і як суб’єктивний фактор педагогічної діяльності, і як об’єктивний. Усе залежить від того, ким і на якому рівні розв’язується педагогічна проблема. Нове, що народжується у конкретному педагогічному колективі, має суб’єктивний характер і буде новим для певної кількості педагогів, коли ж вирішується принципово нова освітня проблема, то інновація має об’єктивну новизну. В. Сластьонін також підтримує думку про те, що інновація – це введення нового в мету, зміст, методи, форми навчання й виховання та організацію спільної діяльності вчителя та учня [9].

Разом із тим більшість педагогічних працівників відчують певні труднощі в упровадженні педагогічних інновацій. Тобто, формування позитивного ставлення до нововведень є однією з центральних проблем в інноваційній підготовці педагогічних працівників. Серед головних причин виникнення такої ситуації виокремлюємо наступні: процес професійного розвитку вчителя не моделює структуру інноваційної діяльності; у сучасній школі працює, як правило, вчитель-предметник, а не вчитель-дослідник (інноватор); педагогічна діяльність учителя має відтворювальний характер, а інноваційність тільки декларується.

Проблему активізації інноваційної діяльності часто пов’язують з проблемою формування та ефективного використання інноваційного потенціалу.

Інноваційний потенціал – опис можливостей організації щодо досягнення цілей за рахунок реалізації інноваційних проектів. Для зручності аналізу інноваційного потенціалу проекти розташовують у порядку убудування ефективності, ефекти і витрати представляють у вигляді накопичених сум [3].

Величина інноваційного потенціалу визначається наявністю науково-дослідних, проектно-конструкторських, технологічних організацій, експериментальних виробництв, дослідних полігонів, навчальних закладів, персоналу і технічних засобів цих організацій.

Розвиток інноваційного потенціалу може відбуватися як через особистість самого педагога, так і будь-якого освітнього закладу.

За І. Дичківською [6], розрізняємо:

Інноваційний потенціал (лат. *potentia* – сила) *педагога* – сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, що виражає готовність удосконалювати педагогічну діяльність, а також наявність внутрішніх засобів і методів, які забезпечують цю готовність.

Інноваційний потенціал навчально-виховного закладу – здатність навчально-виховного закладу створювати, сприймати, реалізовувати нововведення та своєчасно позбавлятися від застарілого, педагогічно недоцільного.

Від стану інноваційного потенціалу освітніх установ залежить вибір інноваційної стратегії, тому його оцінка – необхідна складова процесу розвитку стратегії. Інноваційна ціль виступає як глобальна стратегія освітньої організації, як засіб досягнення її більш високих цілей – підвищення ефективності функціонування й розвитку. При цьому постає завдання, щоб перевести потенціал організації з одного стану в інший, більш кращий, достатній для досягнення інноваційної цілі [4].

Інноваційний потенціал освітніх установ визначається рівнем розвитку складових їхнього внутрішнього й зовнішнього середовища. Методика SWOT-аналізу дає змогу окреслити сильні сторони потенціалу освітньої організації, що забезпечують її використання можливостей, що надає зовнішнє оточення, а також слабкі сторони потенціалу освітньої установи, які на дають змоги використати наявні можливості і потребують розробки заходів щодо їхнього усунення.

Рішення проблем, пов’язаних з розробкою моделі та напрямів реалізації цілей

державної інноваційної політики регіону, а також схеми здійснення стратегії інноваційного розвитку області мають не тільки теоретичну, а й практичну значимість. Ці методи і технології можуть сприяти побудові інноваційного шляху розвитку регіону та забезпечити зростання його інноваційного потенціалу. У зв'язку з цим з'являється необхідність у розробці теоретичних і методологічних питань, що забезпечують вирішення низки проблем формування та управління інноваційним потенціалом регіону [5].

Удосконалення якості навчання й виховання в середній школі прямо залежить від рівня підготовки педагогів не тільки у вищих навчальних закладах, але й у системі післядипломної освіти. Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського (ПОППО) своєю діяльністю сприяє приведенню професійної компетентності педагогічних працівників у відповідність до вимог модернізації освіти, а також розвитку їхнього інноваційного потенціалу, педагогічної майстерності, підвищенню інтелектуального й загальнокультурного рівня.

На сучасному рівні розвитку цивілізації особливу роль відіграє інноваційний потенціал суспільства, що потребує людей, здатних системно й конструктивно мислити, швидко знаходити потрібну інформацію, приймати адекватні рішення, створювати принципово нові ідеї в різних галузях знання. А це у свою чергу формує соціальне замовлення на нові підходи в системі освіти, нове педагогічне мислення, нове ставлення педагога до своєї діяльності, результатом якої має бути виховання "інноваційної людини". Для цього в освітній сфері має панувати дух творчості, постійного пошуку, які є живильним середовищем для нових ідей, шукань, досягнень [6].

Рис. 1. Інноваційні моделі курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників незалежно від їхнього фаху

У ПОППО активно ведеться пошук нових технологій навчання дорослих, які існують поряд з традиційними і доповнюють їх. Навчальний процес переорієнтовано на використання активних форм навчання, що сприяють розвитку рефлексії та креативності вчителя, залученню педагогів області до самостійних наукових досліджень, розробки інноваційних проектів та їхньої реалізації. Розвиток інноваційного потенціалу

педагогічних працівників регіону може здійснюватися через: курси підвищення кваліфікації педагогічних працівників, публікації, різноманітні форми науково-методичної роботи на рівні школи, району, регіону.

У Державній програмі розвитку освіти на 2006–2010 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2006 р.) було визначено пріоритетним напрямом упровадження ефективних систем безперервної освіти педагогічних працівників. Також акцентувалася увага на застосуванні нових форм підвищення кваліфікації, які спонукатимуть педагогів до постійного вдосконалення професійної майстерності, у тому числі шляхом самоосвіти.

Виходячи із вищезазначеного, з 1997 року кафедрою педагогічної майстерності ПОППО розроблені і впроваджені шість інноваційних моделей курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників незалежно від їхнього фаху – автор Н. І. Білик (рис. 1) [1; 2]:

Проблемі освіти та навчання дорослих у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників приділяється значна увага у Всеукраїнському науково-практичному освітньо-популярному журналі “Імідж сучасного педагога” (головний редактор – автор статті). Це такі тематичні спецвипуски 2010–2011 рр. :

№10, 2010 – “Актуальні тенденції розвитку освіти дорослих”;

№1, 2011 – “Теорія і практика навчання дорослих”;

№8–9, 2011 – “Самоосвіта та розвиток емоційного інтелекту дорослих як фактор удосконалення педагогічної майстерності”.

Завдяки аналізу розвитку інноваційного (наукового) потенціалу педагогічних працівників ІППО України через публікації у журналі “Імідж сучасного педагога” за 1999–2011 рр. було виявлено, що найбільше публікацій у Полтавському ІППО (172), ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України + ЦППО АПН України (102), КВНЗ “Харківська академія неперервної освіти” (47), Сумському і Кіровоградському (по 27) та Дніпропетровському (26) ІППО (рис. 2):

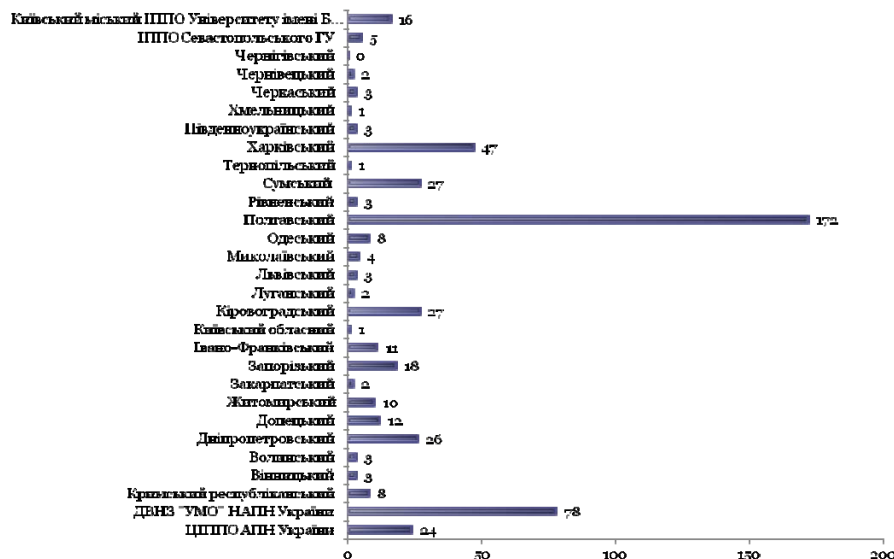

Рис. 2. Кількість публікацій працівників ІППО України за 1999–2011 рр.

Аналіз публікацій педагогічних працівників ІППО України по роках (рис. 3) показав, що

кожні 5 років збільшувалась їхня кількість: за сім років 1999–2005 рр. було видано 198 публікацій, а за 2006–2011 рр. – 322, майже в 1,6 рази більше.

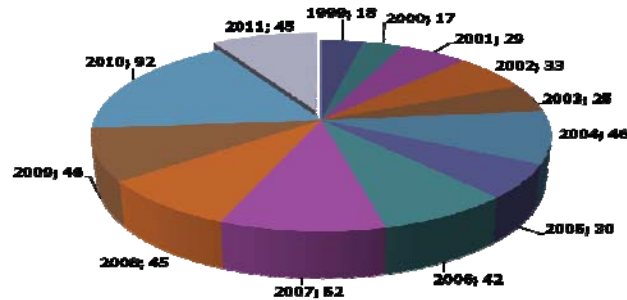

Рис. 3. Кількість публікацій педагогічних працівників ІППО України за роками (1999–2011)

З метою розвитку інноваційного потенціалу педагогічних працівників Полтавського регіону кафедра педагогічної майстерності видано низку науково-методичної літератури, найвагомішими серед яких є: довідник у 2-х частинах “Педагогічні системи, технології. Досвід. Практика”; посібники “Удосконалення педагогічної майстерності в умовах особистісно зорієнтованої освіти”; “Інтерактивне навчання в системі підвищення кваліфікації вчителів”; збірник матеріалів СУЯ відповідно до вимог ДСТУ ISO 9001–2001 “Проектування регіональних освітніх систем підвищення кваліфікації педагогічних працівників: система управління якістю в ПОІППО” [8] тощо.

На пошук нових форм роботи з педагогічними працівниками націлює й рішення колегії МОН України від 17.08.06 р. №10/1-2, п.1.19: “Проводити не рідше одного разу на два роки перепідготовку, підвищення кваліфікації та стажування педагогічних працівників, у тому числі з питань застосування сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі”. 86% (на 1.01.2012) педагогічних працівників Полтавського регіону пройшли курси “Інтел. Навчання для майбутнього”, на яких вони досить ефективно підвищували свою комп’ютерну грамотність (рис. 4):

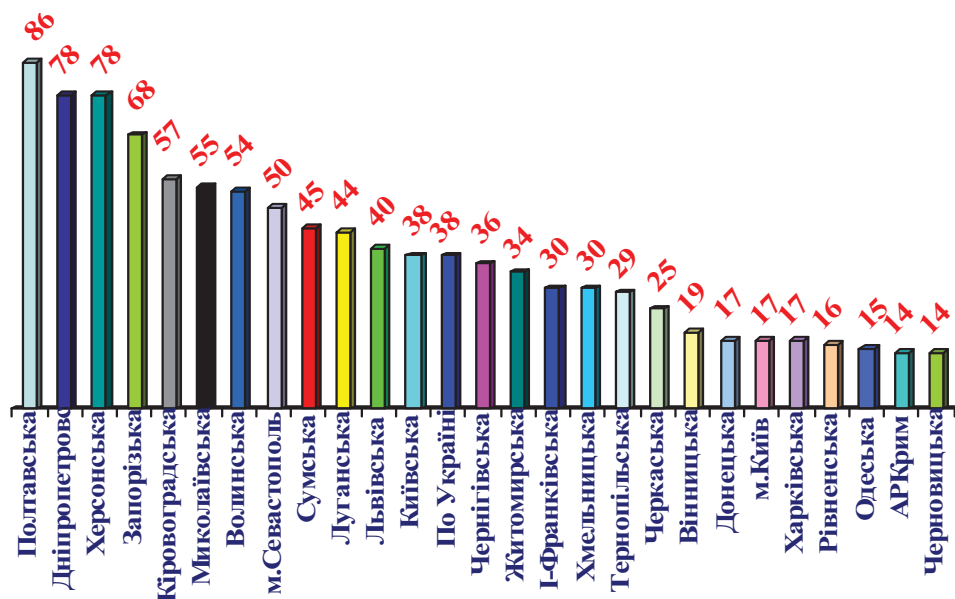

Рис. 4. Відсоток підготовлених учителів за програмою “Інтел. Навчання для майбутнього” (у розрізі регіонів України)

Також на допомогу вчителю було видано спецвипуск журналу “Імідж сучасного педагога” за темою “ІКТ-компетентність педагога”, № 5, 2011 р., в якому чітко представлена ідея, що інформаційно-комунікаційні технології – це перший крок до школи майбутнього.

У Полтавському регіоні електронний щоденник впроваджується у 283 загальноосвітніх навчальних закладах, серед яких слід відзначити Полтавську спеціалізовану школу І–ІІІ ступенів №3, Комсомольську ЗОШ І–ІІІ ступенів з поглибленим вивченням економіки і права №1, Піщанську гімназію Кременчуцького району, Полтавський обласний ліцей для обдарованої сільської молоді при Кременчуцькому педагогічному училищі імені А. С. Макаренка. Крім того, найпопулярнішими інноваційними технологіями в регіоні (рис. 5) можна назвати такі: індивідуальний план розвитку школи (753 школи), “Довкілля” (253), “Школа-родина” (43), “Школа майбутнього” (35), “Громадсько-активна школа” (27), розвивальне навчання (10), медіа-освіта (8).

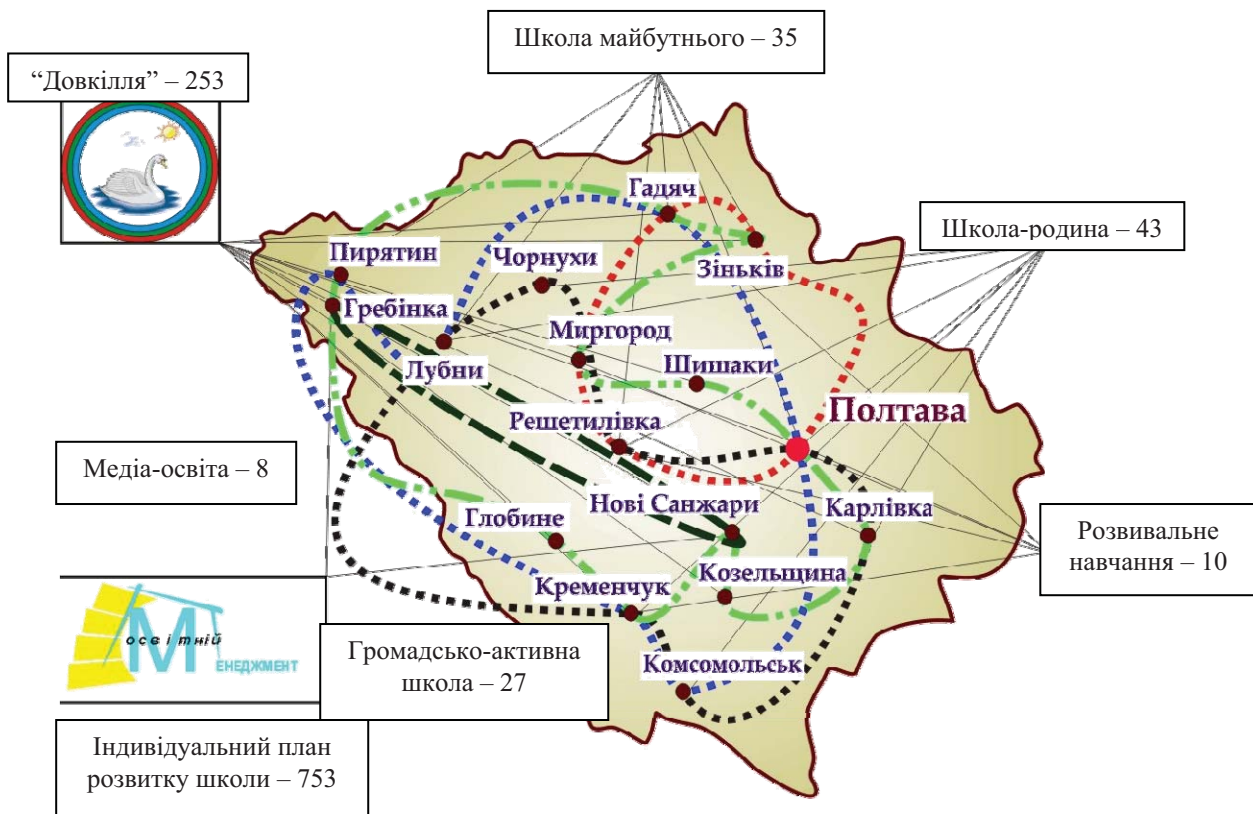

Рис. 5. Карта-схема впровадження найпопулярніших технологій у Полтавському регіоні

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Для України найважливішими факторами конкурентоспроможності стають регіони, здатні прийняти передові технології та післядипломна педагогічна освіта з висококваліфікованими кадрами. Унікальна за своєю регіональною різноманітністю, вона не повинна намагатися копіювати досвід будь-якої іншої країни. Їй необхідно знайти важливі для себе підходи до вирішення регіональних проблем.

Для оцінки інноваційного потенціалу регіону необхідно прослідкувати динаміку розвитку інноваційних процесів, які складають інноваційний потенціал. У подальшому,

щоб дати оцінку інноваційному потенціалу, необхідно оцінити його основні складові (науково-дослідницька, освітня, науково-методична).

Механізми реалізації інноваційного потенціалу регіональної освітньої системи, її елементів, що забезпечують розробку і впровадження масштабних радикальних інновацій в освітніх установах, формуються в рамках реалізації державних і регіональних програм, які виступають інструментами проведення державної освітньої політики.

Інновація в післядипломній педагогічній системі породжує виникнення інноваційної діяльності її педагогічних працівників, що веде до формування інноваційного потенціалу.

Використана література:

1. Білик Н. І. Самопроекування розвитку професіоналізму фахівця в системі підвищення кваліфікації регіону / Н. І. Білик // Теорія та методика управління освітою: електронне фахове видання. – 2010. – № 5. – Режим доступу: <http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11bilhqr.pdf>
2. Білик Н. І. Курси як організаційно-діяльнісна гра (курси-ОДГ) для окремого педагогічного колективу / Педагогічні системи, технології. Досвід. Практика: довідник статей / за ред. П. І. Матвієнка, С. Ф. Клепка, Н. І. Білик. – 2-е вид., переробл. і допов. : у 2 ч. – Ч. I. – А–М. – Полтава : ПОІППО. – 2007. – С. 175-177.
3. Википедия – свободная энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : ru.wikipedia.org/wiki/Инновационный_потенциал/
4. Гамаюнов В. Г. **Інноваційний потенціал** регіональної освітньої системи: управлінський аспект / В. Г. Гамаюнов [Інтернет-ресурс]. – Режим доступу: [www.nbuv.gov.ua/.../soc.../g%20\(1\).htm](http://www.nbuv.gov.ua/.../soc.../g%20(1).htm)
5. Гончарова Е. Б. Управление развитием инновационного потенциала региона: на примере Волгоградской области : дисс. ... канд. эконом. наук : 08.00.05 / Елена Борисовна Гончарова. – Саратов, 2007. – 195 с.
6. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
7. Положення "Про порядок здійснення інноваційної діяльності в системі освіти України" (наказ МОН України від 17 листопада 2000 р. – № 522 // Освіта України. – 2001. – № 6. – С. 1-4.
8. Проекування регіональних освітніх систем підвищення кваліфікації педагогічних працівників: система управління якістю в ПОІППО : збірник матеріалів СУЯ відповідно до вимог ДСТУ ISO 9001-2001 / упорядник Н. І. Білик. – Полтава : ПОІППО, 2009. – 302 с.
9. Слестєнин В. А. Педагогика : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Слестєнин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов. – М. : Издательский центр "Академия", 2002. – 576 с.
10. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів (проект) [Інтернет-ресурс]. – Режим доступу : www.pir.dp.ua/uploads/StrategizInnovRazvitiyaUkr

А н н о т а ц и я

Рассмотрены возможности развития инновационного потенциала педагогических работников Полтавского региона и его реализации.

Ключевые слова: *развитие, инновационный потенциал, регион.*

A n n o t a t i o n

The possibility of development the innovation potential of pedagogical workers of the Poltava region and his realization.

Key words: *development, innovation potential, the region.*